

VII Jornada Multidisciplinària Societat Catalana de Pediatria

NEUROSENVOLUPAMENT, APRENTATGE I FRACÀS ESCOLAR: LA DIVERSITAT OBLIDADA

- El dissabte dia 19 de novembre es va celebrar en l'Auditori de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i Balears, la VII Jornada Multidisciplinària organitzat per la Societat Catalana de Pediatria, aquest any ens van tractar els Trastorns del Neurodesenvolupament (TND) i la seva principal manifestació que són els Trastorns de l'Aprenentatge (TA) que com a conseqüència poden determinar, en molt casos, un Abandonament Escolar Precoç, que actualment es situa a Catalunya al voltant del 20%.
- Hi van assistir més de 200 professionals, representatius dels pediatres, infermeres, professionals del món de l'educació i de la salut mental.
- El programa va constar de dues taules rodones, després d'una introducció per part del Dr. Vicente Morales, del Equip Territorial de Pediatria Alt Penedès-Garraf, per situar-nos en el tema, que va constar de 3 parts en la primera vàrem tenir una testimoni real, una mare va compartir amb nosaltres, l'experiència familiar de tenir un nen amb Trastorn de l'Aprenentatge Escolar (Dislèxia i TDAH), reflectint molt bé tot el dolorós i lent procés que es passa fins que les coses s'estabilitzen i normalitzen. La segona va donar els resultats d'una enquesta efectuada a 60 famílies i la tercera part va ser la introducció pròpiament dita.
- La primera taula rodona va tractar sobre com valorem els TND en els diferents àmbits. En la segona, es van desenvolupar diferents propostes i projectes que per iniciativa dels professionals, s'estan duent a terme en diferents llocs de Catalunya.
- Els TND són alteracions o disfuncions neurobiològiques en el desenvolupament de funcions vinculades a la maduració del SNC i que poden tenir un origen fetal, embrionari o postnatal, es poden desencadenar per causes genètiques, epigenètiques o ambientals i provoquen disfuncions cognitives, neurològiques o psiquiàtriques. El DSM-V (edició 2013) incorpora aquests Trastorns dins de la seva classificació i ens facilita tenir un llenguatge comú, imprescindible per la pràctica assistencial i per la investigació. Per ajudar a entendre millor com poden repercutir aquests trastorns, podem representar el TND amb 6 àrees: Comunicació, Atenció, Motora, Específica de

l'Aprenentatge (Dislèxia), Interacció Social, Intel·ligència. Totes elles es poden solapar a l'hora (comorbiditats).

- Els TND afecten les etapes primerenques de la vida i si no es detecten de manera precoç o no s'adapta una metodologia específica per l'aprenentatge, pot tenir lloc un trastorn o dificultat que s'arrossega tota la vida, abocant a ser una de les causes més freqüents d'Abandonament Escolar Precoç. Està demostrat científicament que aquests infants tindran més risc de patir malalties, precarietat laboral i conflictivitat social. També hi ha evidència de que si hi ha estimulació, la habilitat es desenvolupa, per lo tant es imprescindible la detecció precoç.
- A Catalunya no hi ha encara estudis de prevalença amb uniformitat de criteris. S'estima que els Trastorns Específics de l'Aprenentatge (Dislèxia, Discalculia, amb les seves comorbiditats...) tenen una prevalença d'entre 10-15% de la població escolar. TDAH: 3-7%; Dislèxia: 5-17%; amb una comorbiditat entre elles del 40%.
- En la primera taula, es van plantejar unes reflexions molt interessants per part de la Sra. Neus Milà, mestra de l'Escola Riera de Sant Pere de Ribes, al voltant del model de l'ensenyament dins de l'aula, tenint en compte la diversitat de l'alumnat, no com un problema, si no com una oportunitat per evolucionar dins del model actual. Ens va plantejar el per que tots els nens han d'aprendre de la mateixa manera i que fora millor que cadascú trobes la seva manera d'aprendre, aprofitant les capacitats de cada nen.
- La pediatra A. Garcia de l'Equip d'Atenció Primària de Vic Nord, ens va repassar com es detecten els TND dins del Protocol d'Activitats Preventives del Departament de Salut, amb especial atenció a la franja per sota dels 2 anys, sobretot per la detecció del TEA (trastorn de l'espectre autista) i va plantejar les dificultats que ens trobem els pediatres per abordar, en general els TND i TA.
- La Neuròloga del CDIAP Dra. R. Gassió i la Psiquiatra del CSMIJ del Parc Taulí, Dra. M. Pàmies ens van explicar la seva tasca, metodologia i problemes més prevalents dels nens que atenen en els centres, segons les edats. El model del Parc Taulí es envejable, dons te una coordinació amb els diferents sectors, afavorint la derivació, avaluació i treball posterior amb psicoteràpia grupal i a pares. També tenen una Unitat Funcional de TEA que es coordina amb el CDIAP, oferint un treball interdisciplinari molt ben coordinat amb el posterior traspàs al CAS (adults).
- La presentació per part de la representant dels Equips d'Atenció Pedagògica, Sra. A de Jesús, es va limitar a explicar la tasca teòrica d'aquests equips. Molts dels assistents varen mostrar el seu

desacord a l'hora de que això fos una realitat a l'aula. Els EAP fa la detecció de la dificultat i avaluació psicopedagògica amb recomanacions posteriors de intervenció dins de l'aula, però no

fa el diagnòstic i tampoc arriba a tots els nens que ho necessiten. Pensem que això es un veritable handicap a l'hora de donar llum i resposta als problemes d'aprenentatge detectats.

- En la segona taula es van desenvolupar treballs tant interessants com el del Servei de Psiquiatria i Psicologia de l'Hospital Universitari de la Vall d'Hebron. El va presentar la Sra. R. Bosch, psicòloga del Servei. Es tracta d'un treball sobre : "Determinar la implicació del Factors Psicopatològics i d'Aprenentatge en el Rendiment Acadèmic". Es fa un cribratge a un total de 5.712 escolars repartits en 11 escoles de primària, 5 Instituts de secundària i 9 escoles concertades de Catalunya. El 42% (2.440) van obtenir un cribratge + presentat algun TA i van donar el seu consentiment per ser diagnosticats el 84% (2.046). El 22% van ser diagnosticats de TDHA i/o Dislèxia. També van concloure que es imprescindible detectar aquests Trastorns per poder fer tractament, i així seran realment útils els avanços que es fan en les aules per millorar el rendiment escolar. Patir un TA posa aquests nois en una situació de desigualtat i indefensió davant dels seus companys. No fer el diagnòstic fa que els professors i pares s'esgotin per la manca de resultats.
- La Subdirectora d'Ordenació i Atenció a la Diversitat del Departament d'Ensenyament, Sra. M. Esteve, ens va fer una actualització de les últimes Normatives del 2015-2016 en matèria d'Ensenyament del Departament, basades amb una metodologia per competències (no en continguts) i centrat especialment en l'escola inclusiva: una escola per a tothom, un projecte educatiu per a tots amb itineraris personalitzats, amb un treball amb xarxa, en una comunitat educativa oberta a l'entorn. Va explicar que les escoles han de dissenyar el seu model de Projecte Educatiu per maximitzar les oportunitats d'aprenentatge per a tots. Finalment va fer referència a l'avaluació formativa i psicopedagògica, posant uns exemples de Pla Individualitzat.
- Els companys de Lleida, Dra. L. Sanz i Dr. JL. Cruz van compartir amb nosaltres el seu projecte que, per iniciativa pròpia, porten a terme a Lleida fa un parell d'anys, amb la creació de la "Consulta de Detecció de la Dislèxia a AP en l'Àmbit Lleida". Tots els pediatres d'AP deriven al Dr. Cruz (expert en Dislèxia) al nens amb sospita de Dislèxia, després de passar l'escala Prodiscat Pediàtric (una adaptació del Prodiscat). Ell completa l'estudi, fa assessorament als pares i després fa la derivació corresponent al professional que farà la intervenció continuada. Malgrat tot, segueixen reivindicant la coordinació i organització per part d'Ensenyament, de les famílies i dels Equips de

Salut Mental, per que tot el circuit funcioni i sobretot que de part de l'Administració pública se'n garanteixi la detecció. Estan col·laborant dins del projecte *Dytective* de la Lingüista Luz Rello , es tracta d'una eina informàtica que permetrà fer una detecció precoç de la dislèxia de manera fàcil, ràpida i eficaç.

Es va proposar un “kit sobre la detecció de Trastorns de l'Aprenentatge” per part de la Dra. A Gatell, Pediatra a Vilafranca del Penedès, de l' Equip Territorial de Pediatria Alt Penedès-Garraf. En els últims anys i sensibilitzada cada cop més pel tema, ha elaborat el seu algoritme per la detecció d'aquets TA dins de la consulta. Reivindica la postura activa del pediatre davant d'aquest problema, dons la majoria de Trastorns s'inicien en l'època de la primera infància i els pediatres estem allà per poder fer una detecció a temps .Donat que un dels pilars fonamentals es la prevenció, que millor prevenció que fer una detecció precoç per poder fer una intervenció ràpida i correcte per part del professionals que correspon i així millorar el mal pronòstic de la persistència d'aquetes dificultats. Se'ns pot presentar el problema de moltes maneres, des de trastorns de la conducta, fins a dificultats per llegir i escriure, en la comprensió del text, amb somatitzacions varies, etc...Caldrà fer, amb esforç, les preguntes correctes i aprofundir en la història escolar (notes) per sospitar si estem davant d'un TA. Ens ajudarà molt orientar cap a quina àrea del Neurodesenvolupament, el nostre nen, presenta més dificultats, si es l'Atenció, la Comunicació, la Interacció Social, la Motriu, la Intel·ligència o si es tracta d'un Trastorn Específic de l'Aprenentatge (com la dislèxia). Podrem utilitzar una sèrie d'escales estandarditzades (com M-CHAT, per TEA; Prodiscat per Dislèxia i Escala ADHD per TDAH) que es donaran una informació sobre els items que el nostre nen te mes dificultats. Després farem un informe molt complet amb aquesta informació per derivar als professionals (EAP, CDIAP, CSMIJ..) per fer l'avaluació psicopedagògica que acabarà fen el diagnòstic i avaluarà si hi ha altres comorbiditats i el grau d'afectació. També ens establirà la intervenció educativa que cal fer. Haurem d'informar als pares dels seus drets per rebre l'avaluació i reeducació i els aconsellarem de les tècniques basades en la MBE i dels recursos de la nostra zona.

- Finalment la Dra. A Sans, Neuròloga de l'UTAE d'HSJD, ens va fer un resum sobre els problemes que suposa tenir un TA, i que en la seva dilatada experiència ha viscut de primera mà. Son molt prevalents a la població, son un factor de risc i de les primeres causes d'abandonament escolar prematur. Estan relacionats amb altres trastorns de l'esfera emocional i del comportament que

predisposen a conductes inadaptades, son més freqüents i tenen pitjor evolució en poblacions socialment desfavorides. Si es coneixen, no és difícil detectar-los ni complicat posar en marxa els ajuts necessaris (encara que no es disposi d'un diagnòstic definitiu). Si es fa una detecció precoç i intervenció, son compatibles amb la vida escolar, social i laboral normal.

Reivindica que s'està avançant a un ritme massa lent i que no s'acaben d'establir els ponts de comunicació necessaris entre els professionals implicats, tampoc s'apliquen de manera sistemàtica la normativa ni els protocols existents.

Per millorar proposa: Estar convençuts de que s'ha de millorar, de que tots els que treballem amb nens hi tenim responsabilitat, tenir-ne ganes i assumir cadascú el paper que li toca. Actualitzar coneixements. Aparcar els tòpics i les pràctiques obsoletes i remar tots en la mateixa direcció. No poden seguir sent motiu de d'abandonament escolar ni de patiment pels nens i les seves famílies. S'han d'abordar des de la perspectiva del coneixement actualitzat i basat en la evidència.

Els diferents col·lectius professionals hem de sumar...Manquen recursos, però amb els que hi ha utilitzats de forma efectiva ja milloraríem molt.

- Com a resum de la Jornada podem concloure dient que els pediatres, les infermeres de pediatria, els professionals de l'ensenyament i de la salut mental estem en una posició privilegiada en relació a la detecció precoç i orientació a les famílies. Actualment no hi ha protocols de coordinació entre els diferents professionals per poder fer el treball conjunt.
- La Jornada va ser molt útil per iniciar un debat sobre aquesta temàtica, crear àmbits de reflexió conjunta i es va proposar fer un Grup de Treball Multidisciplinari liderat des de la Societat Catalana de Pediatria, que amb la participació dels diferents professionals es pugui avançar en la mateixa direcció. L'objectiu principal es disminuir i canalitzar de la millor manera i ràpidament les Dificultats d'Aprenentatge i fer Prevenció de tots els problemes posteriors derivats d'aquest problema, com l'Abandonament Escolar Precoç.